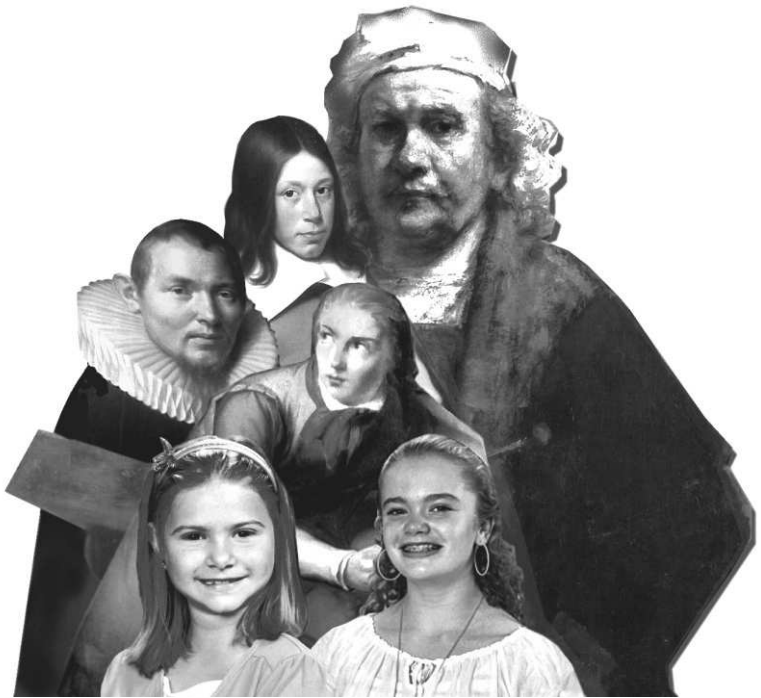

In rep en roer
voor Rembrandt

In rep en roer voor Rembrandt

Elly Linger

*voor de leerlingen
van groep 7
in mijn afscheidsjaar
van basisschool Trifolium*

*in het bijzonder
voor Alessa en Maïta
die de hoofdrol spelen
in dit verhaal*

schrijver: Elly Linger
coverontwerp: Lilly Scheffer
ISBN: 9789402147957
© Elly Linger, 2016
www.ellylinger.nl
www.bravenewbooks.nl

INHOUD

1. Reis door het digibord	7
2. Bij de Montelbaan	15
3. In het huis van Rembrandt	23
4. Bij de schout en zijn rakkers	32
5. Avond op de Kalkmarkt	43
6. Angst in de nacht	56
7. Leren van een luis?	66
8. Zoeken op de markt	78
9. De tunnel	86
10. Op koers	102
11. Naar de beurs	111
12. Poldervogels	121
13. De tijd dringt	131
14. Een lang verhaal	141

1. Reis door het digibord

Het is erg warm in het klaslokaal op de eerste verdieping, benauwd warm. Alessa moet moeite doen om haar aandacht bij de geschiedenisles te houden. Meester Eelco kan heel spannend vertellen, maar deze keer lijkt de middag langer te duren dan anders. Zou het komen doordat het verhaal over de Gouden Eeuw zo ingewikkeld is?

Haar gedachten dwalen af als wolkjes aan de lucht. Ze denkt aan vanmiddag na schooltijd. Bij de naschoolse opvang gaat ze een nieuw spel doen. Daar heeft ze zin in. Veel meer zin dan in de geschiedenisles. Hoe lang zou het nog duren voor de school is afgelopen? Schuin kijkt ze naar de klok. Nog wel anderhalf uur tot het half vier is! Dat is nog lang.

Waar vertelt de meester nu toch over? Het gaat over handel. Daar zit haar oom ook in, maar de laatste tijd gaat het niet zo goed met de zaken, zegt hij. Dat komt door de crisis. Zou er in de Gouden Eeuw ook een crisis geweest zijn? Nee, dat vertelt de meester niet. Toen ging het juist allemaal lekker. Het waren gouden tijden zou je kunnen zeggen. De mensen hadden genoeg geld en genoeg te eten. Ook waren er niet zoveel werkloze mensen als nu.

Meester Eelco vertelt over de groei van de steden in die tijd en over verre zeiltochten. Die zeiltochten, die lijken haar wel wat. Zelf houdt zij wel van zeilen in de zomer bij mooi weer. Het zeilkamp vorig jaar, dat was echt fantastisch. Natuurlijk wil zij niet zeilen in stormen op de oceaan, maar dat gebeurde wel in de Gouden Eeuw. Dan konden die zeilschepen zomaar vergaan. Dat vertelt de meester. Waarom hadden ze toen trouwens nog geen motorboten? Dat was toch veel makkelijker geweest bij die lange reizen naar het andere eind van de wereld? Zij zou het wel weten. Zij zou de motorboten gewoon eerder uitgevonden hebben!

Moeilijke namen gebruikt meester intussen: de Oost-Indische en West-Indische Compagnie, Fort Elmina in Ghana, kruiden en specerijen. Ze probeert de woorden goed van het digibord over te schrijven in haar geschiedenischrift. Als ze dat doet, kan ze haar aandacht beter bij de les houden. Het woord *specerijen* schrijft zij heel precies over, met een c en een lange ij. Ze heeft dat woord nog nooit gehoord, maar toch kent zij wel specerijen. Nootmuskaat en kaneel bijvoorbeeld. Die heeft zij thuis in het keukenkastje zien staan. Nootmuskaat strooit haar vader bij het koken vaak over de groente. Als haar moeder een keertje verse appelmoes

maakt, doet ze daar altijd een beetje kaneel over. Dat zijn dus ook specerijen. Dat is niet moeilijk om te onthouden.

Hé, nu vertelt de meester over Rembrandt en over een ruzie op de Oude Schans in Amsterdam! Daar kan zij zich meer bij voorstellen dan bij die Compagnieën. Het plaatje in het geschiedenisboek dat daarbij hoort, is wel grappig. Ze ziet dat een grote jongen bijna in de gracht geduwd wordt. Dus ook in die tijd waren niet alle schoolkinderen even vreedzaam....

Alessa kijkt de klas rond. Zij zit in een leuke klas. Dat is zeker zo. Hoe zou het zijn als haar klasgenootjes in de Gouden Eeuw hadden geleefd? Zouden ze dan ook gevochten hebben op de Oude Schans? Of zouden ze misschien wel rijke ouders gehad hebben en in zo'n luxe grachtenhuis gewoond hebben? Misschien waren ze ook wel op een grote zeilboot meegevaren naar dat verre Indië... en stel nou eens dat ze dan in een zware storm terecht gekomen zouden zijn? Zouden ze dat overleefd hebben?

Ze ziet Matthew dromerig naar het bord kijken. Sem is helemaal in het geschiedenisboek verdiept. Ismaïl hangt aan de lippen van de meester. Ja, die zouden het prachtig vinden om in die oude tijd te leven. Maar haar vriendinnetje Maïta en zij? Hoe zouden zij het vinden om zulke kleren aan te hebben als die kinderen op het plaatje? En hoe zou het zijn om in die hoge huizen met mooie gevels te wonen?

De meester loopt nu naar het digibord en laat schilderijen van Rembrandt zien, die hij op het internet heeft gevonden. Mooi is de lichtval op die schilderijen. Tenminste, zo noemt meester Eelco dat: *lichtval*. Het is net of er een spotje op de belangrijkste personen wordt gericht. Dat is wel mooi. 'Je kunt die schilderijen van Rembrandt overal in de wereld vinden,' vertelt de meester, 'in ieder geval ook in het Rijksmuseum. Dat is dichtbij.'

Precies op dat moment gaat de deur zachtjes open. De directrice komt binnen. Zou zij iets tegen de klas willen zeggen? Nee, deze keer gaat juf Else op een krukje bij de instructietafel zitten. Zij wil zeker even meeluisteren bij deze les. Dat doet zij wel vaker. Dan komt zij op visite, zegt ze meestal. Meester Eelco gaat dus gewoon door met vertellen. Hij vertelt nu over de grachtenhuizen en hoe de rijke mensen het geld verdienen om die mooie huizen te laten bouwen. Hij laat foto's van de grachten in Amsterdam op het digibord zien.

Juf Else staat ineens op en zegt: 'Dat is een interessant onderwerp, zeg! Daar kan ik ook iets over vertellen. Ik heb zelf als kind in zo'n grachtenhuis in Amsterdam gewoond. Op Kalkmarkt 7, vlak bij de Oude Schans! Meester, zoek het huis maar even op internet op. Het is een monument, dus je kunt het makkelijk vinden.'

Even later heeft de meester op internet al foto's van het huis gevonden. Juf Else gaat bij het digibord staan om meer over haar eigen ouderlijk huis te vertellen en wijst naar de lange, marmere gang. Wauw, heeft de directrice in zo'n groot grachtenhuis gewoond? Alessa is ervan onder de indruk. Uit haar ooghoeken ziet ze dat Maïta ook vol aandacht meekijkt. 'Het lijkt wel of je die gang zo in kunt lopen,' denkt zij.

Op dat moment schrikt Alessa op. Juf Else vraagt of zij bij het bord wil komen om het familiewapen in die gang aan te wijzen. Alessa wordt altijd een beetje zenuwachtig als ze voor het bord moet komen. Gelukkig is dat wapen niet moeilijk te vinden. Zij wijst al na enkele tellen met haar vinger naar de schaduwlijntjes op de witte muren. Een zwaan, twee harten en engeltjes ziet ze. 'Ja, goed aangewezen, hoor,' zegt juf Else, 'blijf nog maar even staan hier.'

Nu mag Maïta ook bij het digibord komen. Juf Else wil dat zij het beeld op de nok van het dak aanwijst. Alessa staat nog bij de knoppen van het bord als Maïta even later het juiste plaatje heeft gevonden: een groot, wit beeld van een mannenkop op het hoogste puntje van de versierde daklijst.

Is het een onbekende knop die Alessa op dat moment met haar schouder aanraakt? Ze weet het niet, maar ineens voelt zij een soort stroom door haar hele lijf heengaan. Een schok waarmee ze als het ware van de grond wordt opgetild. Wat gebeurt er?! Staat zij onder stroom? Maar dat is toch gevaarlijk? Nee, gelukkig, ze leeft nog... Zij kan het bord nog zien waarop nu vaag de afbeeldingen van het grachtenhuis naar haar kijken. Dan ben je echt niet dood als je nog gewoon kunt kijken. Wel bonst haar hart ineens vreselijk snel.

Maar, maar, wat gebeurt er nu toch?! Dit kan toch niet? Ze voelt, dat er vanuit het digibord aan haar getrokken wordt...!

Voor ze nog iets kan zeggen of zich kan vastgrijpen aan de randen van het bord wordt ze de lange gang van Kalkmarkt 7 ingezogen. Met een

zweefbeweging staat ze op hetzelfde moment onder het familiewapen dat ze net aangewezen heeft. Achter zich voelt ze opnieuw zo'n stevige windvlaag. Als ze omkijkt, ziet ze tot haar verbazing dat ook Maïta, die net nog naast haar onder het digibord stond, die oude gang is inge-

zogen. En wat nu?! Waar zijn zij terecht gekomen?

Ze kijken verbaasd om zich heen. Het is koel in de hoge gang. De muren en het wapen hoog boven hun hoofd zijn helder wit, net als op het plaatje van internet, maar het marmer op de vloer is een beetje grijsig. Alessa bukt zich om de vloer aan te raken. Een beetje stof blijft aan haar vinger hangen. 'Het lijkt wel stoepkrijt,' zegt ze, 'wit stoepkrijt. Wat gek zeg, dat we nu echt in die gang van juf Else's huis staan! Dit kan toch gewoon niet?!'

Even is er geen enkel geluid, alsof de tijd stil staat. Nee, toch niet. Ze horen snelle voetstappen

die van een trap naar beneden komen. De deur vlak voor hen zwaait open en twee jongens rennen de gang in, recht op hen af!

De meiden schrikken en deinzen een beetje achteruit. 'Hé, wat krijgen we nou! Wie zijn jullie?' vraagt de grootste jongen, 'en waar komen jullie vandaan?' Alessa's strottenklepje is van schrik dichtgeklapt, maar Maïta kan nog wel antwoord geven: 'Wij komen uit Purmerend en we zitten daar op basisschool Trifolium in groep zeven.'

Nu kijken ze allebei pas goed naar de twee jongens. Wat een vreemde, ouderwetse kleren dragen zij! Jasjes met witte kragen, pofbroeken, vreemde schoenen.... Zoiets draag je toch niet? De jongens kijken intussen verbaasd naar hun sportgympen, hun spijkerbroeken en felgekleurde T-shirts. De oudste jongen vraagt: 'Waar komen die kleren van jullie vandaan? Komen die uit Antwerpen of misschien wel uit de West?' Daar

moeten zij om lachen. 'Gewoon joh, in Purmerend gekocht!' zegt Alessa. 'Daar hoeven we toch niet voor naar België? En wat is nou de West?'

De jongste jongen lacht een beetje: 'Hoe kunnen jullie nu een broek dragen? Jullie zijn toch meisjes? Of niet misschien?' Maïta en Alessa kijken elkaar lachend aan. 'Ha ha, alle meisjes dragen toch broeken?' De jongens schudden heel beslist hun hoofd. De oudste vraagt verder: 'Dus jullie komen uit dat kleine stadje waar het kasteel Purmersteyn staat? Maar hoe komen jullie dan hier? Zijn jullie met de trekschuit of met de sjees gekomen?'

De meiden kijken nu alle twee heel verbaasd. Reizen met een trekschuit of een sjees (wat zou dat zijn?) hebben ze echt nog nooit gedaan. En Purmerend is toch niet klein? Het is een gewone stad zonder kasteel, met wel 80.000 inwoners! Als Maïta dat tegen de jongens zegt, moeten die hard lachen. Welnee zeg, hoe komen ze daar nou bij?!

'Onze oom Cornelis woont daar,' zegt de grootste, 'en er wonen daar alleen vissers en boeren, hoor! Als er tweeduizend mensen wonen, zal het al heel wat zijn. Amsterdam is echt veel groter. Mijn vader zegt dat hier wel 160.000 mensen wonen.'

Nu kijken de meisjes weer verbaasd. Alleen vissers en boeren in Purmerend? Hun vaders werken op kantoor en in een laboratorium. En er staan toch hoge flatgebouwen in hun stad? Er wonen toch heel veel mensen die vooral in Amsterdam werken? Die zitten echt niet elke dag te vissen en die werken ook niet op het platteland. Maar vreemd, de jongens hebben nog nooit van het woord *flat* of *laboratorium* gehoord. Een vlet is een soort schuit, zeggen ze. Daar kun je echt niet op wonen. Ze snappen er ook niets van waarom je huizen op elkaar zou moeten stapelen om er een vlet van te maken. Nee, volgens hen kan dat helemaal niet kloppen!

Als Alessa een beetje van de ergste schrik bekomen is, vertelt zij de jongens over hun geschiedenisles, over meester Eelco, over de directrice die binnenkwam en over het digibord. Maar Jan en Hendrik - zo blijken die jongens te heten - hebben nog nooit van een *diegiebord* gehoord. Ook niet van een *kompjoeter* waar je huizen mee zou kunnen opzoeken. Ze begrijpen er niets van.

'Maar juf Else heeft écht vroeger in dit huis gewoond en zij vroeg meester Eelco om het op te zoeken op internet,' probeert Maïta nog, maar Jan en Hendrik weten niets van internet en ook niet van een juf Else die hier gewoond zou hebben.

Alessa kijkt nog eens goed naar de jongens. Die wijde broeken, die stoere koppen... waar heeft ze die nou toch eerder gezien? Maar, maar, denkt ze ineens, dit kan toch niet waar zijn?! Dit lijken wel de twee jongens van de prent in het geschiedenisboek, de jongens die elkaar de gracht in wilden duwen!

Voorzichtig vraagt ze: 'Maken jullie wel eens ruzie bij de gracht? En kunnen jullie dan in het water vallen?' Hendrik lacht en kijkt een beetje schuin naar Jan. 'Natuurlijk maken wij wel eens ruzie. En stoeien vinden we ook leuk,' zegt hij, 'en ik ben dan meestal sterker.' Jan lacht als een boer die kiespijn heeft. Maar het is vast wel een beetje waar, want hij laat het maar zo. Hendrik gaat verder: 'Maar een tijdje terug had Jan op de Oude Schans ruzie met een vervelende jongen. Die wilde hem bijna in de gracht duwen. Ik schrok erg en wilde hem helpen. Het was bijna te laat...'

Jan herinnert zich de ruzie op de gracht maar al te goed. Opgewonden zegt hij nu: 'Ja, het was die akelige Rinus. Die heeft het altijd op mij gemunt. Hij vindt mij lastig, zegt hij altijd. Ik word dan elke keer boos. Deze keer ging ik met hem vechten, want ik kan hem best aan. Toen begon hij mij naar de rand van de gracht te duwen. Als Hendrik me niet geholpen had, dan was ik echt in het water gevallen. En ik kan niet ineens goed zwemmen!' Jan krijgt tranen in zijn ogen nu hij weer denkt aan die nare middag. Het is even stil. De meiden weten niet, wat ze moeten zeggen. Ze staan gewoon perplex. Het lijkt wel, of het geschiedenisplaatje van hun schoolboek is gaan leven! 'Wat vervelend voor je. Ja, echt naar, zeg!' zegt Alessa tenslotte. 'Je moet voortaan maar heel voorzichtig zijn met die Rinus. Maar luister eens, we moeten nu weer terug, hoor! We zitten midden in de geschiedenisles en de meester zal wel ongerust zijn. We zijn ineens verdwenen toen we dit huis aanwezen op het bord. Juf Else zal er ook niets van begrijpen. We moeten nu echt weg!'

Maar ja, hoe komen zij nu terug in de klas? De meiden kijken om zich heen. Nergens zien zij een digibord met een bijzondere knop waar misschien ook zo'n zuigende stroom uit kan komen. Daarmee zouden ze terug kunnen komen, denken zij. Ze zien alleen de hoge, witte muren van de gang. Aan de zijkant is er een groen geverfde deur. Daarachter klinken voetstappen. Ze horen nu ook mannenstemmen die druk in gesprek zijn. Waar zijn ze toch terecht gekomen?

'Laten we naar school bellen!' bedenkt Maïta. 'Ik heb mijn mobieltje nog in mijn zak.' Samen kijken ze naar het scherm als Maïta de smart-

phone aandoet. De jongens kijken met grote ogen toe. Maïta heeft het telefoonnummer van school zo gevonden in haar telefoonlijst. Nu nog even bellen en dan weet de meester tenminste waar zij zijn. Maar de telefoon gaat niet over en het scherm zegt duidelijk: GEEN VERBINDING. Hoe kan dat nu? De telefoon is gisteravond nog opgeladen en het abonnementsgeld kan zeker nog niet op zijn. Maïta heeft deze maand heel weinig gebeld.

‘Laten we op internet kijken of je wel het goede telefoonnummer van de school hebt,’ bedenkt Alessa. Maar als Maïta internet opent, krijgt ze bericht dat Google niets kan vinden. Met haar mobieltje kan ze de school of hun ouders dus niet bereiken vanuit deze gang. ‘Is hier misschien een gewone telefoon?’ vraagt zij aan de jongens. ‘Dan kunnen we onze school bellen dat we hier zijn.’

Hendrik en Jan schudden hun hoofd met veel vraagtekens in hun ogen. Een telefoon, daar hebben zij nog nooit van gehoord. ‘Hoe bellen jullie dan naar je vrienden?’ vraagt Alessa verbaasd. ‘Wij gaan gewoon naar onze vrienden toe. Dat kan toch niet anders?’ is het antwoord. ‘En als we een bericht moeten sturen naar onze oom Gerrit in Utrecht, dan gaat er een brief met de postkoets mee.’ Van een postkoets hebben de meiden nooit gehoord. Zij kennen alleen de postbode op de fiets en de pakketdienst met een busje. Wat een verwarring allemaal!

Alessa en Maïta kijken elkaar aan. Wat kunnen ze nu nog doen? ‘Laten we hier dan maar eerst rond gaan kijken,’ bedenkt Alessa. ‘Over een uurtje of zo zal het mobieltje het wel weer doen. Als we dan terugkomen op school hebben we ook wat te vertellen.’

Dat lijkt een goed plan. De jongens zijn meteen enthousiast om met deze vreemde meisjes op pad te gaan. Zij willen hun wel het huis en de gracht laten zien. Waar zullen ze beginnen? De meisjes zijn vooral nieuwsgierig naar wat er allemaal buiten te ontdekken is, maar de jongens willen eerst laten zien hoe zij in de gang spelen. Jan heeft een harde leren kaatsbal in zijn hand. Hij gooit die over naar Hendrik. Die loopt steeds verder achteruit en gooit de bal nog harder terug. Pets! Knalhard komt de bal tegen de deur onder het wapen aan.

Op dat moment gaat een van de andere deuren aan de zijkant van de gang open. Een man met wijde, donkere kleren en een grote witte kraag kijkt boos de gang in. ‘Hé, jongens, kan het even wat zachter? We hebben hier net een bespreking. Door al dat lawaai kunnen we onszelf niet

verstaan. Ga toch buiten spelen!' Op dat moment ziet de man de twee meisjes. Hij bekijkt hen verbaasd van top tot teen. 'Wie zijn jullie? Waar komen jullie vandaan? Ik heb jullie hier nog nooit gezien in de buurt! Hoe zijn jullie hier binnen gekomen?'

Maïta krijgt een kleur van schrik, maar vertelt zo beleefd mogelijk van de les in Purmerend en het digibord. De man schudt alleen maar verwonderd zijn hoofd. Van zulke dingen heeft hij nog nooit gehoord. 'Pa, we gaan wel naar buiten,' zegt Jan, 'die meisjes zijn hier zomaar gekomen. Ik laat hun de gracht even zien.'

De vader gaat hoofdschuddend weer terug door de groene deur. Achter die deur gaan de stemmen door. Het zal wel een vergadering zijn, bedenken ze. 'Wat doet jouw vader voor werk?' durft Alessa te vragen. 'Onze vader is de baas van het gilde van de kalkmeesters,' zegt Jan, 'en hij doet ook nog ander werk. Hij heeft aandelen in schepen die naar de Oostzee en Portugal varen. Daarmee laat hij graan en fruit en nog veel meer naar ons land komen. Dat verkoopt hij hier op de beurs. Ja, hij heeft het heel druk. En hij doet ook nog werk waar niet iedereen zo blij mee is...'

Jan lijkt te schrikken van zijn laatste zin. Hij slaat zijn hand voor zijn mond en krijgt een kleur. Hendrik geeft hem een schop. De meiden durven nu helemaal niet te vragen wat er dan zo speciaal is aan dat werk. Wat een kalkmeester is, weten ze ook niet. Eigenlijk kunnen zij zich alleen iets voorstellen bij het verkopen van graan of vruchten op een beurs.

'En je moeder? Wat doet zij voor werk?' vraagt Maïta. 'Mama is *regentes*,' vertelt Hendrik. 'Zij moet allerlei dingen regelen voor de arme mensen en voor de weeskinderen. We kunnen straks ook wel bij het meisjesweeshuis gaan kijken. Daar is zij nu, maar meestal is zij thuis. Ze hoeft alleen maar naar het armenhuis of het weeshuis als er vergaderingen zijn. Zij zorgt dat er daar genoeg geld is om eten en kleren te kopen voor die arme kinderen. Zijn jullie ook arm?'

Hij kijkt nog eens nieuwsgierig naar hun kleding en vooral naar hun lange broeken. De meiden moeten lachen. Arm zijn zij zeker niet, maar zij voelen zich wel vreemd afsteken tegen de kleding van de jongens. Misschien moeten ze maar vragen of ze even kleding kunnen lenen zolang ze hier zijn?

Die vraag kunnen ze al niet meer stellen. De jongens vinden dat er nu genoeg gepraat is. Ze staan te popelen om naar buiten te gaan. De meiden zijn ook heel nieuwsgierig. Wat staan hun daar buiten te wachten?

2. Bij de Montelbaan

Hendrik haalt de ketting weg van de zware, donkere voordeur en trekt die met al zijn kracht open. Het daglicht stroomt naar binnen. Het is koud buiten, veel te koud voor de dunne kleren van Maïta en Alessa. Ze staan te bibberen in de deuropening. Jan ziet dat meteen en rent nog even snel naar boven om warme jassen voor de onverwachte gasten te halen. Even later hebben ze allebei een oude wollen jas aan die wijd en te lang is. Maar nu hebben ze het wel warm genoeg. 'En zo vallen jullie broeken tenminste ook niet zo op,' zegt Jan lachend, 'want daar kun je hier echt niet mee over straat, hoor!'

De meiden staan even stil op de hoge stoep van het grachtenhuis. Voor het huis zien ze een brede gracht. Daarin varen schuiten vol met vracht en er liggen ook kleine zeilschepen langs de kant. Hoe komen hier nu zeilschepen? Die hebben zij nog nooit in de Amsterdamse grachten gezien. Daarin varen toch altijd rondvaartboten? Wat is alles anders! Waar zijn zij toch beland?

Bij de waterkant zien zij een kade die als een lange punt uitsteekt. Daar is het een drukte van belang. Er lopen veel mannen heen en weer. 'Laten we daar eerst gaan kijken. Dan weet je waarom het hier de Kalkmarkt heet,' zegt Hendrik.

Even later staan ze tussen al die hard werkende mannen. Sommigen duwen kruiwagens voor zich uit. Anderen dragen zakken op hun hoofd of rollen felgekleurde tonnen over de kade. Ook deze werkers dragen allemaal wijde broeken. Maar hun jakken, kousen en schoenen zien er lang niet zo mooi uit als die van de jongens. Het zijn zeker arbeiders die hier zwaar werk moeten doen.

In een grote schuit, die aangemeerd ligt aan de kade, zien ze een hoge berg wit poeder. Af en aan lopen mannen die het spul met een omgekeerde hoed opscheppen en legen in een grote ton. 'Wat is dat voor spul?' vraagt Alessa. Ze had het kunnen weten toen ze het witte stof aan